

Prof. dr hab. Aleksandra Tokarz
Instytut Psychologii
Wydział Filozoficzny
Uniwersytet Jagielloński

Profesorka emerytowana
aleksandra.tokarz@uj.edu.pl

Recenzja osiągnięcia naukowego, dorobku naukowego oraz działalności dydaktycznej i organizacyjnej dr Izabeli Lebudę w związku z postępowaniem o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia, prowadzonym przez Radę Dyscyplin Naukowych Pedagogiki i Psychologii na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego

Sylwetka Habilitantki

Dr Izabela Lebuda jest magistrem pedagogiki, w 2005 roku ukończyła studia na Wydziale Pedagogicznym Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, jest także magistrem psychologii, w 2013 ukończyła studia na Wydziale Psychologii SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego. Jest doktorem nauk humanistycznych z zakresu pedagogiki, tytuł uzyskała w roku 2012, na Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie.

Aktualnie, od roku 2021 jest profesorem Uniwersytetu Wrocławskiego, na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznym, w Instytucie Psychologii, w Zakładzie Psychologii Twórczości. Pracę w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego rozpoczęła w roku 2017, do 2021 pełniła funkcje adiunktki. Była adiunktką w trybie *post-doc* w Claremont Graduate University, Quality of Life Research Center, 09. 2014 - 02. 2015), pracownik goszczący: prof. Mihály Csíkszentmihályi. Jest adiunktką na kontrakcie *post-doc* w Laboratorium Twórczego Poznania (Creative Cognition Lab.) na Uniwersytecie w Grazu (Karl-Franzens-Universität Graz), na Wydziale Nauk Przyrodniczych, w Instytucie Psychologii (od września 2021 do września 2023), u pracownika goszczącego, prof. Mathiasa Benedeka.

Poprzednio była stażystką w Zakładzie Psychopedagogiki Kreatywności na Wydziale Nauk Pedagogicznych, w Instytucie Pedagogiki, na Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. W tym samym miejscu pełniła rolę asystentki (2005-2012) oraz adiunktki (2012-2017).

Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, został nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych na Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii

Grzegorzewskiej w Warszawie, na podstawie rozprawy „Uwarunkowania poczucia sukcesu u nauczycieli”, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Firkowskiej-Mankiewicz, dnia 23 maja 2012 roku. Tym samym spełnione jest kryterium zyskania tytułu doktora habilitowanego. Kryterium drugim jest - posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny psychologii, czego będę dowodziła w kolejnej części recenzji.

Kariera zawodowa Habilitantki wskazuje na konsekwentne podążanie drogą pracy naukowej i dbałość o własne kompetencje oraz rozwój, o czym świadczy dwukrotne (Claremont Graduate University, adiunkt, Quality of Life Research Center, 09. 2014- 02. 2015), okresowe zatrudnienie w trybie *post-doc*.

Ocena dorobku naukowego wskazanego jako podstawa habilitacji, czyli głównego osiągnięcia naukowego

Osiągnięciem naukowym, zatytułowanym „Rola rdzeniowych i powierzchniowych charakterystyk osobowości w odnoszeniu sukcesów twórczych” jest cykl dziesięciu powiązanych merytorycznie artykułów, w ośmiu z nich Habilitantka jest pierwszą Autorką.

Wskaźniki formalne dotyczące artykułów stanowiących osiągnięcie: Suma IF =27,98; suma punktów MEiN=860.

Omawiając swoje osiągnięcie w Autoreferacie Habilitantka przedstawia we „Wprowadzeniu” istotne punkty wyjścia: założenia, ważne pojęcia i własne ujęcia wybranych badań dotychczasowych, następnie skrótową relację z własnych badań nad *rdzeniowymi charakterystykami osobowości a uznaniem społecznym twórczości oraz powierzchniowymi charakterystykami osobowości a wybitnymi osiągnięciami twórczymi*.

Wprowadzenie do Autoreferatu zawiera dwie ważne deklaracje: jedna dotyczy rozumienia twórczości, które jest (w całym tekście) pragmatyczne i widzi to zjawisko jako przynoszące „nowe i użyteczne”, będące też „korzyścią”. Zastosowanie znanego podziału na twórczość realną i potencjalną, rozjaśniło by ten fragment, podobnie jak odwołanie do znanego podręcznika¹. Badania są skupione na jednoznacznie, społecznie i cywilizacyjnie określonej twórczości wybitnej i jej przedstawicielach, chociaż dotyczą twórczości w całym jej *spectrum*, także mniej wybitnej i codziennej.

Drugi element „Wprowadzenia” to stwierdzenie: „Wśród pozapoznawczych charakterystyk kluczowa jest rola osobowości, przede wszystkim ujmowanej w języku teorii cech (np. Eysenck, 1993;

---

¹ Nęcka, E. (20001). *Psychologia twórczości*. Gdańsk: GWP.

Feist, 1998, Feist i Barron;, Puryear i in. 2017)” (Autoreferat, s. 5), które nie daje się w ogóle zweryfikować w kwestii kluczowości, a i referencji jest w tym zdaniu niewiele. Przyjmuję jednak, że dla Habilitantki i Kooperantów bardzo ważna jest deklaracja preferowania w badaniach nad twórczością ujęcia osobowości w kategoriach cech. Pomimo wszelkiej krytyki jest to podejście stosowane, pragmatyczne i płodne. To samo zresztą można stwierdzić o modelu Wielkiej Piątki i metodzie stanowiącej jego podłoże. Habilitantka nie odwołuje się do innych sposobów definiowania stabilnych właściwości osobowości takich jak style poznawcze² czy ważne, zasadne, empiryczne próby ustalenia w tym zakresie dominanty³.

Z kolei naprawdę istotny dla prezentacji badań podział cech osobowości na *charakterystyki rdzeniowe* (tendencje podstawowe, jak też przekonania, s. 6) i będące ich ekspresją *powierzchniowe* (adaptacyjne) *charakterystyki osobowości*, (zaczepnięty od Kandlera, Zimmermana i McAdamsa, 2014; oraz McAdamsa i Palsa, 2006, Autoreferat, s. 6), przedstawiony jest na klarownym schemacie ze związłym komentarzem. Tym samym jeden z kluczowych elementów w badaniach zostaje wyjaśniony, a pojęcie cechy osobowości – zróżnicowane i wzbogacone ze wskazaniem na genezę cech oraz ich ekspresję w aktywności. Odrębnie, na schemacie teoretycznym (Autoreferat, rys.1, s. 6) Habilitantka wskazuje kontekst rozwoju tych dwóch kategorii cech jako czynniki środowiskowe i społeczno-kulturowe. Teoretyczny wstęp jest klarowny i kompletny oraz relatywnie prosty. Stosowany jest w całym autoreferacie, w moim odbiorze nie zawsze konsekwentnie.

Wymieniając, w kolejnym kroku, swoje wnioski z badań jako cechy najważniejsze dla sukcesów twórczych, a zidentyfikowane w badaniach, Habilitantka wymienia *otwartość na doświadczenia*. (Pomija wyjaśnienia rozwojowej funkcji tej właściwości i odpowiedź na pytanie o funkcje w procesie twórczym, co mogłoby być niezwykle przydatne jako związane z giętkością i eksploratywnością, a także myśleniem dywergencyjnym).

Określa dwa przekonania twórców, kluczowe dla sukcesów twórczych. Jest to, po pierwsze: „cenienie kreatywności i przeświadczenie o umiejętności efektywnego wykorzystania tej zdolności” (Autoreferat, s. 7). Interpretacja teoretyczna sięga tu koncepcji motywacji „oczekiwania-wartości” Atkinsona, moim zdaniem nieadekwatnie⁴. Zważywszy na bogatą literaturę przedmiotu w tym rejonie uznałabym to założenie raczej za przyjęty punkt wyjścia niż konieczny komentarz do badań. Te przekonania pełnią, po drugie, funkcje ważnego elementu własnego ja, - *tożsamości twórczej*, także *poczucia twórczej skuteczności*, ogólniej – *twórczej koncepcji siebie*. Jak to się zdarza często, bardzo istotna jest treść przypisu (powinien być w tekście), zwracająca uwagę na używanie określeń

---

² Strzałecki, A. (2003). *Psychologia twórczości. Pomiedzy tradycją a ponowoczesnością*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.

³ Strzałecki, A. (2012). Sprawność osobowości. Kontrowersje wokół ogólnego czynnika osobowości twórczej. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, 48(2), 85-109.

⁴ Por. Madsen, K.B. (1980/1974). *Współczesne teorie motywacji*. Warszawa: PWN.

„twórczy/twórcza” - przy wskazywaniu na tożsamość, - jako odnoszące się do zdolności i aktywności twórczej, a nie do niej samej *per se*. To rozstrzygnięcie definicyjne, ważne w kontekście badanej problematyki, bo jest wiele danych biograficznych komunikujących swoistą identyfikację twórcy z obiektem twórczości lub jej rezultatem⁵.

Akcentowanie roli przekonań nie wiąże się z przyjmowaniem koncepcji wiedzy potocznej (ukrytej, niejawniej, *implicite*, niekiedy ujętej w kategorii ukrytych teorii umysłu), i rozumiem, że jest to zabieg celowy, ograniczający aparaturę teoretyczną na rzecz preferowania indukcyjnej, jakościowej analizy danych. Z tym można się zgodzić, w pierwszej fazie oryginalnych badań. Można to uznać za zabieg strategiczny, (i w kontekście publikacji stanowiących Autoreferat – taki on jest), w badaniu uwarunkowań osobowościowych twórczości wybitnej, ale przydałaby się tutaj hipotetyczna chociażby odpowiedź na pytanie o specyfikę osób wybitnych w tym aspekcie: czy ich przekonania na temat siebie i własnej twórczości mają inną naturę niż u ludzi, którzy takich sukcesów nie odnoszą, czy tylko odmienną formę? W jakich aktach komunikacji są umieszczone? Czy wystarczy jedynie literalnie rozumieć te wypowiedzi? Czy może mają status przekonań potocznych i do tego rodzaju wiedzy mogą być przypisane? Jakie zatem mają znaczenia i funkcje?⁶

Schemat kończący *Wprowadzenie* (Autoreferat, rys.2, s. 8), zawiera dekompozycję głównego problemu funkcji charakterystyk rdzeniowych i powierzchniowych w sukcesie twórczym, wskazuje rodzaj danych jako element metody badań, formułuje problem i cel. Głównym jest *teoretyczny model uwzględniający relację cech osobowości, przekonań na temat twórczości i wybitnych sukcesów twórczych* (Autoreferat, s. 8). Jest to schemat badań mieszanych, zarówno jakościowych, jak też dominujących, ilościowych, słusznie wyróżniono metaanalizę danych jako zwarte ujęcie problemu *relacji ogólnych i specyficznych dziedzinowo przekonań na temat twórczości z cechami i metacechami osobowości* (ibidem).

Kolejna część Autoreferatu to: *Rdzeniowe charakterystyk osobowości a uznanie społeczne dla twórczości*. Tytułem wstępu Habilitantka aluzyjnie napomyka o zachodzeniu tych zależności w kontekście problematyki historii idei, historii i właściwości naszego kręgu kulturowego i cywilizacyjnego. Zakłada, że osobowość twórców jest jednym z „potencjalnych uwarunkowań uznania” (s. 9). W kolejnej części tekstu pojawia się odwołanie do różnic pomiędzy rdzeniowymi a powierzchniowymi charakterystykami osobowości, Autorka dowodzi, że te pierwsze wiążą się z

⁵ Por. Hadamard, J. (1964). *Psychologia odkryć matematycznych*. Warszawa: PWN.

⁶ Furnham, A. (1988). *Lay Theories: Everyday Understanding of Problems in the Social Science*. International Series in Experimental Social Psychology, vol. 17. Oxford: Pergamon Press.

Lachowicz-Tabaczek, K. (2004). *Potoczne koncepcje świata i natury ludzkiej. Ich wpływ na poznanie i zachowanie*. Gdańsk: GWP.

docenianiem wybitności przez specjalistów i społeczeństwo. (W tym momencie różnica pomiędzy dwoma przyjętymi kategoriami cech osobowości staje się mniej klarowna). W celu zbadania wspomnianej zależności Habilitantka zdecydowała się (to skrót myślowy, wszystkie relacjonowane w Osiągnięciu badania są zespołowe, w znakomitej większości publikacji Habilitantka jest badaczką merytorycznie dominującą) na analizę powszechnie dostępnych danych na temat badawczy nominowanych i uhonorowanych nagrodą Nobla. Przy pełnej świadomości ograniczeń właściwości sposobu wyróżniania tych osób, czyli wpływów politycznych, ekonomicznych, prestiżowych i innych (nawet skandalicznych - w obszarze literatury), nagrody pokojowe są tu wyłączone. To jest problem postawiony odważnie, trudny, nowy.

Ważnym elementem koncepcji przyjętych w badaniach (podstawy teoretycznej), jest uznane ujęcie Csíkszentmihályi'ego wskazujące relacje pomiędzy twórcą, polem a dziedziną, jako najbliższy i pełny kontekst twórczości oraz podejście Simontona i wypracowane przez tego badacza wskaźniki.

W badaniu pierwszym (Lebuda, Karwowski, 2016), w nawiązaniu do tego typu badań, ale nie do koncepcji⁷, określono związki pomiędzy biometrycznym wskaźnikiem charakterystyk rdzeniowych osobowości (proporcję szerokości do wysokości twarzy, fWHR), a nominacjami do nagrody Nobla i jej otrzymaniem, stosując pomiar do danych z lat 1901-1950. Wysoki fWHR ułatwiał rozpoznawalność, ale słabiej wiązał się otrzymaniem nagrody. Znaczenie tego badania wydaje mi się niewielkie.

Badanie drugie (Lebuda, Karwowski, 2021), polegało na lingwistycznej analizie wywiadów z Noblistami w dziedzinie nauki i literatury. Analiza językowa posłużyła opisowi osobowości w kategoriach Wielkiej Piątki, wskaźnikami wybitności było uznanie ze strony specjalistów i popularność, mierzone jako liczbę znaków w *Encyclopaedia Britannica* i liczbę języków używanych w Wikipedii do prezentowania danego laureata. Wybór modelu Wielkiej Piątki był oczywisty z uwagi na językową genezę tej metody, jednakże doświadczenie Habilitantki w analizie jakościowej mogło się przydać do wyprowadzenia z wywiadów jeszcze innych danych. Badanie wykazało wyraźne, międzydziedzinowe zróżnicowanie cech osobowości w wypowiedziach laureatów nagrody Nobla, zweryfikowało się przekonanie o znaczeniu otwartości na doświadczenie, która jest większa u literatów niż u uczonych, pisarze cechowali się znacznie mniejszą sumiennością niż uczeni. Grupa ekonomistów wyróżniła się sumiennością.

Pomijając dalsze związki szczegółowe: w analizie popularności osobowość identyfikowana na podstawie wypowiedzi w wywiadach, dziedzina, wiek i czas od nagrody do momentu wypowiedzi

---

⁷ Można było nawiązać do kontekstu badań i koncepcji ekspresji mimicznej w ogóle, by stworzyć kontekst teoretyczny tego pomiaru, por. Wronka, E. (2012). *Mózgowe podłoże rozpoznawania ekspresji emocjonalnej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

wyjaśniały 74% wariacji, a przynależność do dziedziny wyjaśniała 63% wariacji. Z kolejnych analiz trzeba przytoczyć wynik, głoszący, że ugodowość była jedynym predyktorem uznania przez wszystkich profesjonalistów. Odpowiedź na pytanie o właściwości podstawowych danych będących podstawą analizy, pojawia się dopiero w analizie ograniczeń badania w postaci stwierdzenia o niepełności danych, publicznymi charakterze wypowiedzi Noblistów, ich prawdopodobnej trosce o *self-image*.

Moim zdaniem ta kwestia powinna być wyjaśniona szerzej, pośród kwestii metodycznych, na początku tekstu. Skoro praktykuje się interdyscyplinarność nie byłoby trudno wskazać już w punkcie wyjścia, kilka kategorii znaczeń tych wypowiedzi: prywatne, publiczne, perswazyjne, edukacyjne i inne, odpowiedzieć na pytania o status tych wypowiedzi, którą to kwestię już postawiłam.

Jednakże konsekwentne stosowanie określenia „cech osobowości” w kontekście tego badania uważam za niezbyt trafne w świetle obecnego w psychologii rozumienia tego terminu⁸. Należy dobrać lub stworzyć zastosować inny. Jednocześnie ewidentnie, że Autorzy badania zaproponowali nowe rozwiązanie metodologiczne – połączenie danych historiometrycznych i lingwistycznych, wykonali pracę nowatorską, zauważając ograniczenia swojego badania, postulują ich kontynuację. Mogliby też właśnie proponować odmienną terminologię względnie stabilnych właściwości osobowości tak identyfikowanych.

Kolejny wątek badań (Lebuda, Karwowski, Galang, Szumski, Firkowska-Mankiewicz, 2019), publikacja trzecia, odnosi się do rdzeniowych cech osobowości warunkujących twórcze wyniki u osób o zauważalnych, ale nie przełomowych osiągnięciach oraz ich związków z tendencjami do zachowań niepożądanych społecznie. Zastosowano polską adaptację IPIP-BFM-50 Goldberga do pomiaru pięciu cech osobowości w ujęciu leksykalnym, modelowano właściwości Wielkiej Piątki i nadrzędny czynnik osobowości (aprobatę społeczną). Mierzono deklarowane zachowania aspołeczne, i zastosowano Kwestionariusz Twórczych Osiągnięć w 10 dziedzinach. Bateria metod była spójna, większość o bardzo dobrych wskaźnikach psychometrycznych. Wyniki zostały wielostronnie i wyczerpująco zanalizowane i omówione. Dwa wyniki tych badań są warte przytoczenia. Po pierwsze: „Jedyną cechą, które istotnie przewidywała osiągnięcia twórcze okazała się otwartość na doświadczenie.” (Autoreferat, s. 14). Po drugie: więcej osiągnięć deklarowały osoby sumienne, z wysokim poziomem otwartości ekstrawersji, ale też te o wysokiej ugodowości.

Ciemna triada czyli niekliniczne nasilenie narcyzmu, makiawelizmu i psychopatii oraz niska ugodowości i ich związki z twórczością stanowią ważną kwestię stanowiącą tło do badań wskazanych

---

⁸ Por. Cervone, D., Pervin, L.A. (2008/2011). *Osobowość. Teoria i badania. Wydanie dziesiąte*. Przekład: Beata Majczyna, Marek Majczyna, Katarzyna Sikora, Krzysztof Krzyżewski. Kraków: WUJ.

w poprzednim akapicie. Przedmiotem tej problematyki stała się metaanaliza wyników badań za ostatnie dwadzieścia lat (Lebuda, Figura, Karwowski, 2021). To czwarta pozycja na liście osiągnięć Habilitantki. Metaanaliza wykazała związek osiągnięć twórczych z każdą z ciemnych charakterystyk osobowości: narcyzmem, makiawelizmem i psychopatią, który zaznaczył się silniej w twórczości naukowej. W artystycznej był słabszy, w codziennej - nikły. Interpretacja szczególnych zależności w tym kontekście jest bardzo interesująca i ma szereg implikacji empirycznych.

W podsumowaniu tych analiz Habilitantka stwierdza, że zastosowane w badaniach miary miały charakter samoopisowy, co wpływa na wyniki badań. Ten aspekt metodologiczny jest ważny dla wielu Autorskich badań prezentowanych w Autoreferacie i wymagałby osobnego omówienia i analizy.

Kolejna część Autorskiej prezentacja osiągnięcia to badania związku pomiędzy powierzchownymi charakterystykami osobowości a wybitnymi osiągnięciami twórczymi, rozpoczynający się od referowania istniejących wyników badań o dominacji pozytywnego obrazu siebie i własnych zdolności twórczych u twórców wybitnych. Tej kwestii dotyczy tekst piąty (Lebuda, Csíkszentmihály, 2017), w którym Autorzy określają pięć typów spostrzegania roli twórcy, skupiając się na dwóch aspektach: ich utożsamianiu się z rolą twórcy i kluczowych doświadczeniach z procesu rozwijania twórczego pojęcia o własnym ja (*self-concept*). Punktem wyjścia to dwa stwierdzenia. Pierwsze głosi, że bardzo pozytywny *self-concept* twórców obejmuje: wysokie zaufanie do samego siebie (*self-confidence*), samokontrolę (*self-control*), monitorowanie samego siebie (*self-monitoring*), samoocenę (*self-esteem*), samoskuteczność (*self-efficacy*), samowzmacnianie (*self-reinforcement*). Drugie odnosi się do wysokiej samooceny własnych możliwości twórczych. Wszystkie elementy *self-concept* łącznie stanowią wypełniają znaczenie ich tożsamości. Metodą dojścia do opisu syntetycznego jest swoboda analiza wywiadów z badań polskich i amerykańskich (co określono adekwatnie jako triangulację danych) i klasyfikacja jakościowa. Wyróżniono typologię typów twórców, opartą na ich przekonaniach: 1/twórczość jest bezwzględny obowiązkiem realizacji daru, jaki się posiada; 2/ jest zobowiązaniem społecznym, 3/ jest nieodzowną częścią życia; 4/ twórczość jest rzemiosłem, 5/ jest przyjemnością i rozrywką. Dalszą część tekstu zajmuje zbiór hipotez dotyczący rozwoju *self-concepts* wybitnych twórców w perspektywie rozwoju – znaczenia relacji w rodzinie, ocen pozyskanych od autorytetów, procesu uzyskiwania mistrzostwa.

Funkcje struktury poznawczej *self*, jakie zostały tu wyliczone i przyjęte nie są przypisane w ogólnej koncepcji czy kategorii i pewnością byłoby to bardzo trudne ujmując kwestię bardzo

skrótowo, do celów badania. Jednakże nawet podręcznikowe uporządkowania⁹, chociaż upraszczające, wydają mi się tu potrzebne. (W sytuacji bardziej złożonych analiz: dwie monografie¹⁰). Przede wszystkim z uwagi na istotny brak jakim jest, moim zdaniem, pominięcie rozróżnienia na „ja podmiotowe” i „ja przedmiotowe”, które w kontekście pytania o osobowość twórców jako jeden z „potencjalnych uwarunkowań uznania” wydaje się kluczowe i konieczne, jako obejmujące najistotniejsze w tym zakresie funkcje *self*.

Wyniki opisane w tekście piątym stały się inspiracją kolejnych badań, opisanych w tekście szóstym (Lebuda, Csíkszentmihály, 2020). Opartych na analizie jakościowej wedle sposobu określanego jako teoria ugruntowana wg jej pomysłodawców Straussa i Glazera oraz konstruktywistycznej (niekiedy też uważanej za fenomenologiczną), nowszej wersji metody autorstwa Charmaz. Staranna analiza jakościowa 91 wywiadów z twórcami amerykańskimi i 34 ze współczesnymi, polskimi uczonymi i artystami w perspektywie i przekonań na temat płci (gender) i ról rodzinnych w perspektywie sukcesów zawodowych i dobrostanu.

Już zidentyfikowane w poprzednich badaniach przekonania na temat roli twórcy i spostrzeganie tych ról w kategoriach tradycyjnych lub elastycznych, pozwoliły utworzyć kolejną typologię: twórców wspieranych przez rodzinę, rezygnujących z życia rodzinnego, spostrzegających rodzinę tradycyjnie oraz elastycznych. Z pewnością typologie mają znaczenie jako wariant opisu fenomenu twórczości i jego najbliższego kontekstu emocjonalno-społecznego, to jednak ważne pytanie o ich status wynikający z wypowiedzi (Autoreferat, s. 19), wymaga z dalszych badań oraz innej metodologii.

Kolejny, siódmy tekst jest metaanalizą 25 badań, która wskazała relację pomiędzy powierzchniowymi a rdzeniowymi charakterystykami osobowości i ich rolą w osiągnięciu sukcesów twórczych (Karwowski, Lebuda, 2016). Przekonania na temat twórczości wiążą się ze wszystkimi cechami osobowości, opisywanymi w modelu Wielkiej Piątki, najsilniej i pozytywnie z otwartością poznawczą, słabo i negatywnie z neurotycznością. W złożony sposób z ekstrawersją. „Cechy osobowości w większej mierze przewidywały przekonania o własnej twórczości niż przekonania dziedzinowo specyficzne” konkludują badacze (Autoreferat, s. 20).

---

⁹ Por. Oleś, P.K., Drat-Ruszczak, K. (2008). R. 8 Osobowość. W: J. Strelau, D. Doliński (red.). *Psychologia. Podręcznik akademicki*. T.I., (s. 651-683). Gdańsk: GWP.

¹⁰ Trzópek, J. (2013). *Na tropach podmiotu. Między filozoficznym a empirycznym ujęciem podmiotowości*. Kraków: WUJ.

Jarymowicz, M. (2008). *Psychologiczne podstawy podmiotowości. Szkice teoretyczne. Studia empiryczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

W celu określenia funkcji przekonania na temat własnej twórczości („sprawdzenia czy przekonania na temat własnej twórczości (creative self-beliefs) wyjaśniają dodatkowy procent wariacji rzeczywistej twórczości codziennej (real-life creativity) ponad te wyjaśnianą przez cechy osobowości”, Autoreferat s.20) przeprowadzono kolejne badanie (500 osób badanych), będące formalnie analizą trafności przyrostowej przekonań na temat twórczości. Jest relacjonowane w teście ósmym (Karwowski, Lebuda, 2017). Wykazano, że przekonania na temat twórczości wyjaśniają część wariacji osiągnięć twórczych ponad cechy osobowości (res.3, s. 21). Przetestowano także relację pomiędzy kluczowymi cechami: rdzeniowymi charakterystykami osobowości i dwoma charakterystykami powierzchniowymi – poczuciem twórczej skuteczności i tożsamością twórczą a osiągnięciami twórczymi. Biorąc pod uwagę właściwości i funkcje wymienionych cech Badacze wykazali, że twórcze poczucie skuteczności mediuje relacje pomiędzy otwartością na doświadczenia jako cechą osobowości i osiągnięciami, a twórcza tożsamość jest moderatorem tej relacji (Autoreferat, rys.4, s.22).

Warto podkreślić, że teoretyczna interpretacja wyników wykracza poza Autoreferat, wzmacniając ważność wniosków z tych badań (Karwowski, Lebuda, 2017). Otwartość na doświadczenia, której ważność dla charakterystyki osobowości twórczej na różne sposoby była wykazywana, wskazywana, interpretowana w dorobku Habilitantki, i jest kwestią zweryfikowaną w wielu badaniach, może przyczynić się do osiągnięć twórczych dzięki wzmocnieniu przekonania o własnej kreatywności. Opis i wyjaśnienia tego mechanizmu, w ramach modelu „społeczno-poznawczego modelu twórczości jako aktywności sprawczej”(Autoreferat, s. 20). Jego ciągłe budowanie i testowanie empiryczne to przedmiotem badań zespołu, którego Habilitantka jest członkinią.

W ramach tego modelu postawiono (Lebuda, Zielińska, Karwowski, 2021) kolejną kwestię, - uwzględnienia w badaniach, oprócz charakterystyk osobowości, zdolności poznawczych oraz inteligencji i myślenia dywergencyjnego, jako że zarówno właściwości poznawcze, jak i osobowościowe, uznaje się za istotne predyktory osiągnięć twórczych. To tekst dziewiąty osiągnięcia. Wykorzystane po raz kolejny modele równań strukturalnych pozwoliły określić rolę przekonań na temat twórczości (twórcza koncepcja siebie, czynnik łączący twórczą samoskuteczność i tożsamość we wspomnianym, autorskim modelu) i wymienionych zdolności poznawczych w uzyskiwaniu osiągnięć z dziedziny nauki i sztuki. Ważne wyniki tego badania to stwierdzenie, że kluczowe dla pojęcia twórczego działania cechy powierzchniowe nie przyczyniają się do społecznego uznania i rozpoznawalności. Ponadto: „Relacja inteligencji i myślenia dywergencyjnego z osiągnięciami twórczymi była w pełni mediowana przez aktywność twórczą’ (Autoreferat, s. 24). Model równań strukturalnych, uwzględniający najistotniejsze związki i funkcje pomiędzy przekonaniami na temat

twórczości, twórczą aktywnością i twórczymi osiągnięciami (Autoreferat, rys. 7, str. 27) prowadzi do kolejnych stwierdzeń. Okazuje się, że tak rdzeniowe jak i powierzchniowe charakterystyki osobowości mają ważną rolę w aktywności i osiągnięciach twórczych. Aktywności twórcza jest koniecznym warunkiem osiągnięć (co było wiadome od dawna z wielu badań i źródeł, warto dodać) i zapośrednicza związek pomiędzy twórczymi koncepcjami siebie i właściwościami osobowości a sukcesami twórczymi (co już nie było tak ewidentne i zgadzam się, że wymaga dalszej i rozbudowanej weryfikacji).

„Osiągnięcie” zamyka tekst dziesiąty (Lebuda, 2022) zawierający model teoretyczny autorstwa Habilitantki, „przedstawiający hipotetyczny mechanizm łączącego rdzeniowe i powierzchniowe charakterystyki osobowości z czynnikami kontekstowymi, unikatowymi dla wybitnych sukcesów twórczych” (Autoreferat, s. 28). Habilitantka wyodrębniała dwa uzupełniające się mechanizmy, które mogą sprzyjać obronie tożsamości twórców (znajdujących się w sytuacji permanentnej oceny) i mogą wpływać na realizację wyzwań twórczych (Autoreferat, s. 29). Z pewnością ten teoretyczny zarys powinien być będzie dopełniony i rozbudowany w przyszłości. Opracowany model wyraźnie wskazuje dalsze kierunki budowania modelu teoretycznego jako dopełnienia ogromnej ilości danych i wyników zgromadzonych w przedstawionych badaniach.

Reasumując - osiągnięcie zawiera spójny merytorycznie zestaw publikacji z renomowanych czasopism, o dużym współczynniku wpływu, (w tle imponujące, wszelkie wskaźniki całego dorobku). Jest to świadectwo aktywności naukowej skutecznej, znaczącej i ważnej w problematyce twórczości, kreowanej odważnie w szerokiej współpracy naukowej, zgodnie jednak z deklaracjami współautorów. Strategia badawcza widoczna w osiągnięciu, to nastawienie interdyscyplinarne, w metodyce badań, oprócz metod psychologicznych, stosowane są narzędzia z obszary lingwistyki i historiometrii, podobnie w dyskusji wyników są nawiązania do tych dziedzin. W badaniu twórczości, statusu twórcy i recepcji jego dokonań jest to strategia adekwatna, jakkolwiek aparatura pojęciowa i koncepcje psychologiczne zajmują tym samym mniej miejsca i nie zawsze wydają się odpowiednie. Zwięzłość artykułów stanowi oczywistą barierę.

We wskazanych przeze mnie momentach dostrzegam też posługiwanie się koncepcjami mniej przydatnymi w przedstawionych badaniach, niż te bardziej dostępne, a nawet prezentowane w aktualnie używanych podręcznikach, a w kontekstach osiągnięcia mogłoby to być zastosowane, co szczególnie dotyczy zagadnienie tożsamości, koncepcje „ja”, rozumienie cechy, właściwości otwartości poznawczej.

Argumentacja w momencie przedstawiania projektu oraz dyskusje wyników (i w całości dziesięciu tekstów osiągnięcia oraz w Autoreferacie), wówczas, gdy następuje powołanie się na

publikacje innych autorów, odnosi się prawie wyłącznie do literatury nowej i najnowszej (po roku 2000, wcześniejszych jest ok 10%) oraz prawie wyłącznie anglojęzycznej. Z jednej strony jest to, i strategia argumentacji, i przejaw przekonania o wartości i nowości własnych badań oraz publikacji, z drugiej - wynika, jak sądzę, z przyjętej *implicite* tezy metodologicznej o emergentnym, a nie kumulatywnym rozwoju nauk w ogóle, a z pewnością dziedzin zaangażowanych w rozwiązywanie podejmowanych problemów. To jest kwestia polemiczna.

Inna, istotna aktywność naukowa

Zaliczyć tu można monografię będącą spuścizną po doktoracie (Lebuda, 2014) i kilka tekstów z obszaru pedagogiki (Strutyńska, Gralewski, Lebuda, 2016; Strutyńska, Gralewski, Lebuda, 2015), Ważne teksty dotyczą metod (Karwowski, Lebuda, Wiśniewska, 2018; Lebuda, Oleś, 2015; Lebuda, 2016).

Wnioskując ze spisu treści publikacji nie ujętych w zbiorze „Osiągnięcie” , poza tekstami, które z nim się wiążą , co najbardziej interesujące jako zapowiedź dalszych badań. warto wyodrębnić publikacje dotyczące samoregulacji (self-regulation) jako kontynuację badań związanych z przekonaniem na temat samego siebie u twórców (creative self-beliefs) i metapoznania jako procesu istotnego dla osobowości twórczej – Zielińska, Lebuda, Karwowski, 2022 (wykład on-line); Zielińska, Lebuda, Karwowski, 2023; Zielińska, Lebuda, Ivcevic, Karwowski, 2022; Zielińska, Lebuda, Jankowska, Karwowski, 2021. Wyróżnia się grupa wywiadów ze wybitnymi badaczami twórczości (Simonton, Lebuda, 2017; Sternberg & Lebuda, 2019; Lebuda & Csíkszentmihályi, 2017; Runco, Lebuda, 2020; Russ, Lebuda, 2022. Są to jedynie wybrane przykłady.

Dorobek naukowy dr Lebudy jest równocześnie skupiony wokół testowania „społeczno-poznawczego modelu twórczości jako aktywności sprawczej”, jak też kwestii metodologicznych. Objął również zagadnienia pedagogiczne.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich oraz współpracy międzynarodowej

Poza 6 wykładami na zaproszenie wymienionymi wp. VI miała wystąpienia na 27 konferencjach.

Odbyła dwa staże zagraniczne, opisane w p. I.

Kierowała i kieruje w sumie pięcioma projektami badawczymi, w tym jeden zagraniczny.

Projekty naukowe w trakcie realizacji: (2021-23) w programie Horizon 2020, *Maria Skłodowska-Curie Individual Fellowship* nr 896518, kierownicza projektu; NCN *Sonata* 2019-2023, UMO-2018/31/D/HS6/00340, kierownicza projektu.

Pięć projektów zrealizowanych: NCN *Preludium*, 2012-2015, nr 2011/03/N/HS6/05137; MEiN *Mobilność Plus*, 2014-15, nr 115211/MOBI201410, kierownicza projektu; MEiN, *Iuventus Plus*, 2015-18, nr 0252/IP3/2015/73, kierownicza projektu.

Pełniła rolę badaczki w trzech programach NCN OPUS, kierowanych przez: dr hab. Annę Oleszkowicz, prof. UW. (2021-23), dr Dorotę M. Jankowską (2019-2020), prof. dr hab. Anne Firkowską-Mankiewicz (2013-2017).

Recenzje wykonuje dla pism, w których pełni funkcję redaktorki oraz: *Creativity Research Journal*, *Journal of Personality and Individual Differences*, *Personality and Social Psychology Bulletin*, *Journal of Applied Social Psychology*, *Journal of Research in Personality*, *Learning and Individual Differences*, *Psychological Science*.

Recenzje grantów: National Science Foundation, USA, 2023; United States israel Binational Science Foundation, USA, Israel, 2023; Fonds de la Reserche Scientifique, 2023; ERC Advanced Grant dla European Comission, panel *Culture and Cultural Production* (SH5).

Recenzja wydawnicza monografii z serii *Palgrave Studies in Creativity and Culture* (Springer Nature).

Ogólna ocena dorobku naukowego

Habilitantka pracowała i pracuje w rozmaitych zespołach badawczych, na czele z zespołem prof. Macieja Karwowskiego i Jej twórczość naukowa ma właściwości wypracowane przez tę ostatnią grupę. To jest interdyscyplinarność, stosowanie nowych i najnowszych metod badawczych i programów, także statystycznych, rozbudowana sieć kooperacji zagranicznej z dbałością o renomę i status kooperantów., a także – co ma wielkie znaczenie dla odbiorców, czytelników oraz innych badaczy, wielka sprawność w dokonywaniu metaanaliz badań. Oczywistym skutkiem interdyscyplinarności jest ograniczenie miejsca psychologii. Zyskiem strategii jest innowacyjność. Nie mam zamiaru sugerować, że miejsce psychologii zbyt skromne. Interdyscyplinarność w problematyce, która zajmuje się Habilitantka jest właściwością oczywistą i konieczną, chociaż nieczęstą.

Dorobek jest obszerny, zauważany i cytowany, co czym świadczą relatywnie wysokie parametry. Uważam, że wniosek o habilitację mógłby być złożony wcześniej.

Referat jest napisany klarownie i dobrze skonstruowany. Materiały zostały starannie przygotowane.

Od strony formalnej Habilitantka jest autorką jednej monografii; 14 (w tym trzy zaliczone do osiągnięcia) rozdziałów w pracach zbiorowych, dominują anglojęzyczne, dwie po polsku; była pierwszą współredaktorką, pracy zbiorowej dotyczącej twórczości, razem z V.P. Glăveanu (2019, Palgrave MacMillan); opublikowała 57 artykułów, znakomita większość w języku angielskim (3 po polsku).

Dane naukometryczne dotyczące twórczości naukowej Habilitantki z dnia 27 marca 2023:

Sumaryczny Impact Factor = 135,668

Liczba cytowań publikacji Habilitantki:

- Google Scholar: 2 571
- Scopus: 1 039 (827 bez autocytowań)
- Web of Science: 883 (646 bez autocytowań)

Indeks Hirscha Habilitantki:

- Google Scholar: Index Hirscha:24
- Scopus: Index Hirscha 16
- Web of Science: Index Hirscha 15

Sumaryczna liczba punktów MEiN po doktoracie: 4750 (w tym 3980 za artykuły naukowe, 650 za rozdziału naukowe).

Nagrody i wyróżnienia za pracę naukową:

2022: Nagroda D. Berlyne'a od Society for the Psychology of Aesthetics, Creativity & Arts, 10 oddział American Psychological Association (APA), za wybitne badania w obszarze twórczości i estetyki, prowadzone przez 10 lat po doktoracie.

2019, 2018, Nagroda zespołowa JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia naukowe.

2014-2017 Stypendium dla wybitnych młodych naukowców MEiN.

2017, 2016, 2015, 2013. Nagroda zespołowa JM Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie za pracę naukową.

2014, nagroda JM Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie za osiągnięcia naukowe.

Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie

Aktywność dydaktyczna, związana z kolejnymi posadami była i jest w miarę intensywna, była nagradzana, była i jest związana z przedmiotami kanonicznymi, przygotowywaniem prac na trzech poziomach kształcenia (licencjackich, magisterskich i doktorskich).

Habilitantka uzyskała w roku 2020 Nagrodę JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia dydaktyczne.

Wypromowała 20 prac magisterskich z psychologii, 18 prac licencjackich z pedagogiki.

Pełni funkcję promotora pomocniczego w trzech przewodach doktorskich prof. dr hab. Macieja Karwowskiego - dwóch na Uniwersytecie Wrocławskim, jednego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

Wybrane zajęcia dydaktyczne:

Uniwersytet Wrocławski: na kierunku psychologia: seminarium magisterskie, metodologia badań, statystyka z metodologią, w Szkole Doktorskiej: zasady przygotowywania wniosków grantowych.

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie: seminarium dyplomowe, psychologia twórczości, metodologia badań jakościowych, badania eksperymentalne, psychopedagogika sukcesu, przygotowywanie aplikacji grantowych.

Aktywność popularyzatorska to współpraca z Centrum Nauki Kopernik w programie *Nauka dla Ciebie*, 2021; otwarty wykład w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, 2017.

Habilitantka brała udział w organizacji czterech konferencji międzynarodowych jako współorganizatorka sympozjów, członkini komitetu organizacyjnego i recenzentka zgłoszeń konferencyjnych, trzykrotnie były to organizacje związane z American Psychological Association (APA).

Habilitantka współorganizowała (2023) dwa otwarte sympozja online dotyczące metapoznania w twórczości, w ramach prac International Society for the Study of Creativity and Innovation. Współorganizowała sympozja tematyczne na corocznych konwencjach Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts (APA), (2019, 2022).

Jest zastępczynią redaktora w trzech czasopismach: *Thinking Skills and Creativity* (od 2022, Elsevier); *Possibility Studies and Society* (od 2022, SAGE); *Creativity: Theories-Research-Applications* (od 2018, Sciendo); *Journal of Creativity* (od 2021).

Otrzymała zaproszenia na sześć wykładów (*APA Convention*, Minneapolis, 2022; *Cross Atlantic Creativity Conference*, Salzburg, 2022; *on-line Symposium Creativity and Personality*, 2022; *Sonopihilia Foundation Forum*, Salzburg, 2021; *Webster Center for Creativity and Innovation*, Webster University, Geneva, 2021; *8th European Conference on Positive Psychology*, Angers)

Jest członkinią następujących towarzystw naukowych: ISSCI - *International Society for the Study of Creativity and Innovation*; *American Psychological Association Society for the Psychology of Aesthetics, Creativity & Arts Div-10*; *Marie Curie Alumni Association*, *European Flow Research Network* i *Marie Curie Alumni Association*.

Konkluzja

Dorobek Habilitantki jest bogaty, rozpoznawalny, znaczący, w miarę zróżnicowany, jakkolwiek też wyraźnie skupiony na problematyce osobowościowych, w rozumieniu cech i właściwości ją wyjaśniających wybitność (charakterystyki rdzeniowe i powierzchniowe, self-beliefs, self-regulation), i kontekstowe (środowiskowe, rodzinne) uwarunkowania procesu twórczego. Dorobek jest rezultatem skutecznej i owocnej pracy naukowej Habilitantki oraz kooperacji ze znaczącymi i wybitnymi badaczami zagranicznymi podczas stażów, konferencji, współpracy redakcyjnej w czasopismach oraz pracy w zespole prof. Karwowskiego. Badania Habilitantki są dobrze opublikowane, mają nowoczesne i adekwatne opracowanie statystyczne, dostrzegam też dążenia do doskonalenia warsztatu teoretycznego, jest to jednak również pole do dalszej działalności twórczej habilitantki. Jej dorobek stanowi ważny wkład do wiedzy psychologicznej o twórczości.

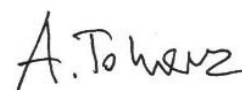
Jest aktywną redaktorką i recenzentką w prestiżowych czasopismach psychologicznych.

Habilitantka posiada także umiejętność zdobywania środków na badania, pozyskała ich pięć.

Za aktywność naukową, (wielokrotnie) i dydaktyczną była nagradzana przez Rektorów swoich uczelni, uzyskała też prestiżową nagrodę im D.E. Berlyne'a.

Na podstawie dorobku naukowego przedstawianego w Autoreferacie i w zbiorze powiązanych z nim publikacji, oraz właściwości aktywności zawodowej, organizacyjnej i dydaktycznej dr Izabeli Lebudy jednoznacznie stwierdzam, że **spełniła Ona z naddatkiem wymagania stawiane Habilitantom. Osiągnięcie opisane w autoreferacie zatytułowanym „Rola rdzeniowych i powierzchniowych charakterystyk osobowości w odnoszeniu sukcesów twórczych” będące cyklem dziesięciu powiązanych merytorycznie artykułów, wnosi istotny wkład do wiedzy psychologicznej, a działalność organizacyjna i dydaktyczna wskazuje bez wątpliwości na wysokie kompetencje metodologiczne i naukowe dr Izabeli Lebudy, wymagane od pracownika z habilitacją.**

Uwagi krytyczne i polemiczne zawarte w recenzji są wyrazem mojego zainteresowania badaniami i problematyką, oraz doświadczenia, ale nie mają znaczenia dla tej konkluzji.

Kraków, 27 sierpnia 2023.